

av landsbygden med särskilt beaktande av att även vissa skärgårdsområden och mera avlägset belägna eller glest befolkade landsdelar må kunna erhålla tillgång till elektrisk kraft.

Stockholm den 27 juni 1936.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 384.

Godkänd av första kammaren den 26 juni 1936.

Godkänd av andra kammaren den 27 juni 1936.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckta motioner om befrämjande av exporten och avsättningen i övrigt av gatsten m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 159.)

Till KONUNGEN.

I två likalydande motioner, I: 70 och II: 172, har hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam undersökning angående orsakerna till den svenska stenexportens nedgång under de senare åren samt att snara åtgärder vidtagas för en omfattande planläggning av stenindustriens avsättningsmöjligheter för framtiden enligt de riktlinjer som framförts i motionerna.

Vidare har i två likalydande motioner, I: 181 och II: 411, hemställts bland annat, att riksdagen måtte besluta *dels* att höja den nu till högst 75 procent utgående exportkreditgarantien vid utförsel av gatsten och kantsten till 85 procent; *dels* att medel ur riksdagens anslag till reservarbeten, kontantunderstöd m. m. må efter Kungl. Maj:ts beprövande få användas till att sätta den svenska stenindustrien i stånd att genomföra kompensationsaffärer av i motionerna angiven art, i samband varmed närmare bestämmelser angående kommerskollegiets kontroll över denna utrikeshandel skola utfärdas av Kungl. Maj:t; *dels* ock att åtgärder skola vidtagas att genom uppställande av villkor för statsbidrag till vägväsendet söka överföra vissa stenarbetare för specialarbeten till landets vägdistrikt.

Härjämte har i motionen II: 417 hemställts, att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid handläggning av inkommande

framställningar om export av gatsten en snabbare behandling av dessa ärenden iakttages samt att ingen hämsko lägges på de möjligheter till export som förefinnas, ävensom att det undersökes om icke ett upphävande av exportmonopolet vore till obetingat gagn för den bohusslänska stenindustrin.

Över ifrågavarande motioner hava särskilda utlåtanden i vederbörlig ordning införskaffats från kommerskollegium.

Den svenska totala gatstensexporten, som år 1927 hade ett värde av över 16 miljoner kronor — varav 8 miljoner kronor eller alltså cirka hälften till Tyskland och i övrigt i huvudsak till Danmark, Holland, Frankrike och Argentina — hade år 1934 sjunkit till 3,4 och år 1935 än ytterligare till allenast 1,8 miljoner kronor. Om än ej av så vidsträckta verkningar för hela landet som de exportsvårigheter, varav exempelvis det svenska jordbruket drabbats, måste — såsom riksdagen redan tidigare i samband med frågan om fortsatta statsbeställningar framhållit — avsättningshämningar av sådan skärpa starkt återverka på levnadsbetingelserna för den härav berörda befolkningen, i huvudsak befintlig inom landets mest karga trakter (företrädesvis Västkusten, Blekinge och vissa delar av Kalmar län). Omfattande arbetslöshetsåtgärder — däribland avsevärda direkta statsinköp av gatsten — hava också under de gångna åren av statsmakterna måst vidtagas.

Uppenbart är dock, att stenindustrin och de av densamma beroende ej kunna räkna med dessa åtgärder som något bestående. Såsom redan tidigare i samband med fattade beslut om hjälpåtgärderna uttalats, måste stenindustriens framtid självfallet byggas på helt andra förutsättningar, främst dess egen förmåga till anpassning efter de förändrade konjunkturerna. Vid sidan av sina ansträngningar att söka upprätthålla exporten torde stenindustrin härvid böra inrikta sig på att, i tävlan med andra tillverkare av vägbeläggningsämnen, utnyttja den tidigare, enligt vad industriens egna utövare vitsordat, ej tillräckligt beaktade hemmamarknaden.

I väckta motioner har ifrågasatts, huruvida företagen inom industrien så starkt rationaliserat sin drift, som borde vara en tvingande nödvändighet under deras nuvarande synnerligen beträngda läge. På grundval av liknande synpunkter hava i andra motioner framförts betänkligheter mot det statliga licenssystem, som tillämpades för gatstensexporten. Från vissa nytillkomna företag har också missnöje yppats mot att de äldre firmorna inom denna industrigren gäves företräde vid licensgivningen, trots att dessa äldre företags prissättning, till men för exporten, vore belastad med alltför dyrbara administrationskostnader och andra mindre berättigade pålägg. Med hänsyn till den kontroll över gatstensexporten, som staten sålunda påtagit sig, finner riksdagen en undersökning vara påkallad rörande dessa i olika avseenden framkomna klagomåls berättigande.

Även om alltså, såsom nämnts, stenindustriens framtid främst måste byggas på dess egen förmåga att hävda sig i konkurrensen på såväl export- som hemmamarknaden kan man dock ej bortse ifrån behovet av statlig hjälp

för att övervinna de onormala hinder, som genom importförbud, valuta-restriktioner och andra dylika utländska åtgärder rests för en export, för vilken eljest förutsättningar torde förefinnas. Såsom motionvis framhållits — och detta bestyrkes också av vad riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat — föreligger alltså inom ett flertal främmande länder ett rätt stort naturligt behov av och jämväl en däremot svarande efterfrågan på den svenska gatstenen, som alltså betraktas som ett tidsenligt vägbeläggningssmaterial med stor praktisk användbarhet. Den svenska totala importen från vissa av dessa länder överstiger vida vad Sverige dit exporterar. Med hänsyn till dessa förhållanden måste riksdagen finna det förtjänt av övervägande, huruvida ej en lättnad skulle kunna åstadkommas i de sålunda genom utländska statsingripanden uppställda hindren för den svenska gatstens-exporten.

Det i motionerna I: 181 och II: 411 framförda yrkandet om höjd exportkreditgaranti har redan beaktats i samband med en av riksdagen redan behandlad proposition. Vad det i samma motioner omnämnda kompensationsförfarandet beträffar vill riksdagen ej motsätta sig, att nämnda förfarande må försöksvis och i en begränsad omfattning anlitas för att underlätta gatstensexporten. För sådant ändamål må intill ett sammanlagt belopp av högst 150,000 kronor kunna anlitas förefintliga reservationer å anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet.

Ett övervägande av frågan om gatstensexportens framtidsmöjligheter torde ej lämpligen kunna ske, utan att samtidigt beaktas den svenska gatstensindustriens allmänna framtidsbetingelser, enkannerligen vad som eventuellt bör göras för att på ett mera bestående sätt avveckla de härmed förknippade arbetslöshetssvårigheterna. I detta avseende hava i de väckta motionerna framförts olika uppslag, som torde förtjäna beaktande.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen, i anledning av de i ämnet väckta motionerna, hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande erforderliga åtgärder i anledning av den svenska gatstensindustriens nuvarande svårigheter med särskilt beaktande av möjligheterna att främja såväl exporten av gatsten som den ökade användningen av sådan sten inom landet.

Stockholm den 27 juni 1936.

Med undersätlig vördnad.